

Erlojuaren orratzak 2021eko urriaren 4ko goizaldean daude. Mundu erdiko egunkarietan irakur daitekeenez, *Whatsapp*, *Instagram* eta *Facebook* zerbitzuak, denak ere enpresa honen jabetzakoak, martxan jarri gabe sei ordu igaro ondoren hasi dira berriro. Hiru plataformen erabiltzaileak zenbatuz gero, esan dezakegu 3.500 milioi pertsona baino gehiago izan zirela gertakariaren eraginpean, hau da, bi aldiz Txina, Brasil eta Errusiako biztanleak. Erorketak 17:40an hasi ziren, eta sare sozialak Burtsan dituen ekintzak asko jaitsi ziren. Zehazki, %4,89. Horren ondorioz, Mark Zuckerbergen dirutza pertsonala 6.000 milioi dolar (5.200 milioi euro) baino gehiago murriztu zen ordu gutxiren buruan, eta munduko aberatsenen (gizonezkoak) zerrendan bosgarren postua lortu zuen. Balio-merkatuaren gorabeherak nekez eragin zioten: Zuckerbergen aberastasuna 2.000 milioi dolarretik 122.000 milioira igaro da 2009an, eta 122.000 milioira 2021ean.

Ez dira beti argi erakusten gizarte digitalaren inguruak. Aitzitik, iraganetik poztasunez askatzeko palanka politikoak sartzeko eten sistemikoak giza begiradari ezkututzen zaizkio. Batzuetan, ikusezinak dira. Egun hartan, *Silicon Valley*ko zerbitzuek funtzionatzeari uzten dioten beste hainbatetan bezala, erraldoi teknologikoen adierazi zuten oso plataforma hauskorrak direla, itsaspeko zuntzaren kilometroetan eraikitako kode-puska ahul eta ahalmen konputazional handiko hozkailuak. Baina ez bakarrik. Segundo gutxi batzuek, sare sozialak desagertu egin ziren gure bizitzatik. Edo, hobeto esanda, gure bizi-esperientziak gizarte-sareetara kateatuta egoteari utzi zioten.

Nola edo hala, une horretan, askatasuna zer zen ulertu genuen, modu labur eta iragankorren bada ere. Eta ez enpresa batzuek gure gainbalioa ateratzeari utzi ziotelako, marxista zaharren hitzetan, edo gure "jokabide-soberakina", Shoshana Zuboff negozio-irakaslearen definizioari erreparatuz gero. Neurri bateraino, gure sorkuntza-gaitasunak eta, oro har, gure giza agentzia Kant-ek deskribatutako adin txikikotasunetik atera direlako lortzen dugu hori. Ez genuen gure diskurtsoei sarean laguntzeko mementorik sortzen, edo gure identitate pertsonalak *Instagram*en iragazki eta efektu guztien bidez birsortzen genituen. Eta, nola edo hala izan ginen; izan ere, nahiz eta tarte hori ez zen behar bezain zabala izan, merkatutik kanpo zeuden erakundeekin (Zuckerbergen "metabertso" komertzialarekin zerikusirik ez zutenak) elkarreraginik ez zutenak. Beraz, botere pribatu batek gure jarrerak eta ekintzak imajinatzeko ekintza sortu baino askoz lehenago neurtuko litzuke; algoritmikoki planifikatuta ia gertatu aurretik... Gure nahiak besteren bizitzak kontsumitzera bideratzeko aurreiguriak klik batean.

Berehala, batez ere errentagarriak ez zirelako, gure gizartean inoiz sartu ez ziren gizarte-erakunde horiek gaur egungo ezagutza gaitasunentzat pixka bat bideragarriagoak ziruditen. Horri dagokionez, *Telegram* edo *Signal*era pasatzeaz gain, beste bizitza bat dago, noski, gure pribatutasuna gehiago errespetatzen aipatuz, hau da, norbanakoaren askatasunak edo eskubidea kontsumitzaile perfektuak diren aldetik, ideologia neoliberalari lotutako bi nozioak. Galdera hau sortu da: ez ote litzateke posible izango informazioa prozesatzen duten plataformetan beste modu batera argitaratzea harremanak izateko moduak, gero zuzendutako iragarki saltzeko eta gure pentsamenduak manipulatzeko. Mark Zuckerbergen buruan bageunde, badirudi komunitatean egoteko modu bakarra dela existentzia-esparru bakoitzerako oinarrizko zerbitzuen eskaintzan oinarritutako merkatu batean parte hartzea, hau da, bizi-esfera gero eta gehiago merkantilizatzea, geritxa teknologiko batek bere aberastasuna milaka milioi inguru handitu dezan urtean.

Arazo horiek mahai gainean jartzen ditugunean, *Facebook* erori ala ez, ezin izango dugu

pentsatu tresna teknologiko desberdinekin, gure informazioa altruismoarekin, guztion ongiarekin, guztion ongizatearekin edo, besterik gabe, komunitateko kideen hazkunde pertsonalarekin lotuago dauden helburuetarako erabiltzen dutenik. Kapitalista bakar batentzat ere ezin da pentsatu zerbitzuzkoa ez den paradigma bat, subjektu politikoak hustu behar dituelako, bai beren datuetatik, bai agentzietatik, beren plataformetan dabilzan zabor-albisteak elkarri lotuta mantentzeko eta dirua irabazteko. Gizarte-sareek beren ahuleziak erakusten dituztenean, agerian geratzen da mekanismo akastunak direla, totalizatorik gabeko makinak direla, eta ezin dutela adimen kolektiboa benetan modu produktiboan aprobetxatu edo hura osatzen duten sareen erabiltzaileentzat askoz balio handiagoa sortu. Eta ez dute egiteko modurik, merkatuaren diseinuak berak, plataforma hauetara zabaltzen denak, azpigaratu egiten baititu diru-helbururik ez duten gizarte-koordinaziorako modu guztiak.

Eta datu horiek, aberastasun korporatiborako izan beharrean, gure harremanak askoz modu eraginkorragoan egituratzen lagunduko balute? Ez al litzateke posible izango, adibidez, datuak errespetuz ateratzea, bakoitzak hurbileneko zirkulutik kanpoko pertsonak aurki ditzan? Agian, irakurketa berak partekatzen dituztenak, musika eta antzeko filmak entzuten dituztenak, edo, besterik gabe, autoerrealizazio-moduak praktikatzeko dituztenak, non kontzientzia politikoa, alienaziorik puruenaren kalterako, bere portaerak eta bizitzan izatea gidatzen dituen matrizea baita. Horrelako garrantzi eta antzekotasun irizpideak ezar ditzakegu sare sozial batean? Subjektuak homogeneizatzea eta hertsatzea hobeto kapitalizatzeke, batzuetan irudiak igotzera bultzatuz, tresna ideologiko bat da pertsonen arteko kidetasuna lehenesteko, publizitatearen helburu goratueterako, hau da, merkataritzarako balio dezan. Azken batean, gure erakundeetako zaharrenen helburuak, hala nola irakurketa-klubena, askoz helburu humanistagoa izan zuen, bizitzaren eremu bakoitza merkantilizatzea ez bezalako.

Eta ez da beharrezkoa pertsonen arteko harreman edo *match* bakarra intelektualtasunera mugatua duen existentzia bat planteatzea ere. Gogora ditzagun, urrunago joan gabe, sedukzioa *Instagram* bezalako plataformen bidez egin aurretik zeuden erakundeak. Garai batean, pandemia aurreko aldia deitzen zioten hartan, gizarte-harremanak sare analogikoetan gertatzen ziren. Tabernek, diskotekek edo egunero pertsona desberdinak parte hartzen duten beste edozein lekuk, baita erabat desberdinak diren giroetako jendeak ere, leku horietan lurralde ezezagunearn barneratzeke eguna bizi lezakete. Metodo horren ondorio diren arazo batzuetatik haratago begiratzuz gero, batzuetan droga eta alkohol gehiegi edo emakumeen kosifikazioa, ez bairik gabe, ezagutzen ez genuena aztertzeke espazioak posible ziren dantza-aretoetan txikituz eta gure alderdi sortzaileenak adieraziz.

Izan ere, lerro hauetan gertatzen den deskribapen hori utopia bat da. Gizarte desiragarriagoa lortzeko aukera horietako bakar bat ere ez zen gertatu, eta, ordu gutxiren buruan, sare sozialak berriro agertu ziren. Hala ere, gure bizitza eta askatasuna kapitalaren aginduei lotuta ez dagoen mundu bat imajinatzeak soilik adierazten du badela aukera beste etorkizun batera iristeko. Hala ere, horrek guztiak adierazten du gure agenda politikoak oso larri daudela aro digitalean.

Plataforma handien ahultasun nabariaren aurrean, indar aurrerakoiek mugarriari erantzun zioten *Facebook* hausteko dei hutsekin. Kasu batzuetan, lehia handiagoa eskatzen eta merkatu librean modu inkontzientean eta inkontzientean defendatzen jardun zuten erasoek: komunikazio-zerbitzuak ematen dituzten lau edo bost enpresa, baten orde. Eszenatokitik onenean, ordea, *Facebook* onura publiko bihurtzeko edo enpresa horren bertsio sozialistak

sortzeko eskatu zuten. Paradigma horretan, nahikoa litzateke Estatuak esku hartzea eta bitartekoak ematea, herritarrek esperientzia libreagoa izan dezaten. Berez, ikuspegi horrek onartzen du *Facebook*-en diseinua gure irudimenean lor dezakegun gauzarik bikainena izatea. Gainera, onartzen du ez dagoela beste askatasun-ideiarik gizarte-sare bat ireki eta harekin elkarreraginean aritzeko, lanean ematen ez dugun denbora luzean, hau da, gure behar materialak bermatzeko.

Azaleko irudia: "Silence". HibaHaba. CC BY-NC-ND 2.0

Zabaldu:

- [Click to share on Twitter \(Opens in new window\)](#)
- [Click to share on Facebook \(Opens in new window\)](#)
- [Click to share on Telegram \(Opens in new window\)](#)
- [Click to share on Pocket \(Opens in new window\)](#)

